

Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej

Poznań, dnia 26.10.2026

Pan Jan Szyszko
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Funduszy
i Polityki Regionalnej

Dotyczy: pisma z 8 października 2026 r., znak DSR-Ia.500.33.2026.AK, w sprawie delimitacji obszarów wiejskich wymagających większego włączenia w procesy rozwojowe (perspektywa finansowa 2028–2034)

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na powołane pismo przedstawiamy stanowisko Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej. Nie kwestionujemy potrzeby ukierunkowanej polityki regionalnej ani zasadności wykorzystywania prognoz demograficznych w planowaniu interwencji. Zastrzeżenia dotyczą sposobu przełożenia celu interwencji – zdefiniowanego jako zapewnienie żywotności obszarów wiejskich doświadczających silnych zmian demograficznych – na jedno kryterium kwalifikacyjne: prognozowany spadek liczby ludności o co najmniej 5% w latach 2024–2035, liczony na poziomie powiatu, przy jednoczesnym kierowaniu wsparcia do grup gmin.

Podsumowanie stanowiska

1. Występuje rozbieżność między wielowymiarowym celem interwencji a jednokryterialną delimitacją. Zmiana liczby ludności nie przesądza o dostępności usług publicznych, stanie lokalnego rynku pracy, kosztach utrzymania infrastruktury ani o zdolności gminy do finansowania zadań własnych.
2. Agregacja danych na poziomie powiatu nie ujawnia koncentracji niekorzystnych procesów w pojedynczych gminach. Wynik powiatu może przesądzić o niespełnieniu progu przez gminę o realnych potrzebach. Dotyczy to zwłaszcza obszarów o rozproszonym osadnictwie, niskiej gęstości zaludnienia i dużych odległościach między miejscowościami.
3. Przyjęte wyłączenia – w tym powiaty w pobliżu dużych aglomeracji – opierają się na położeniu, a nie na rzeczywistej dostępności funkcjonalnej, o której decydują odległość, czas i koszt dojazdu, częstotliwość połączeń oraz możliwość przemieszczania się osób bez samochodu.
4. Zakwalifikowanie obszaru nie jest równoznaczne z dostępem do wsparcia. Etapowanie, priorytetyzacja i tworzenie grup gmin wymagają przejrzystych zasad, aby nie stały się dodatkową barierą dla jednostek o mniejszych zasobach organizacyjnych i kadrowych.
5. Brak jasnych zasad uzupełniania delimitacji krajowej na poziomie regionalnym może prowadzić do zróżnicowania dostępu do wsparcia przez gminy o porównywalnych potrzebach, w zależności od województwa.

Propozycje zmian – konkretne rozwiązania

Proponujemy następujące zmiany w metodzie delimitacji oraz w zasadach wdrażania interwencji:

1. **Uzupełnić kryterium demograficzne o zestaw wskaźników cząstkowych.** Poza prognozowaną zmianą liczby ludności uwzględnić co najmniej: udział ludności w wieku poprodukcyjnym i jego prognozowaną zmianę, saldo migracji osób młodych, gęstość zaludnienia i udział miejscowości o utrudnionej dostępności transportowej, dojazd do ośrodka usługowego, zmianę liczby podmiotów gospodarczych oraz udział wydatków bieżących w dochodach własnych gminy.

2. **Ustalić próg kwalifikacyjny na poziomie gminy, nie powiatu, z zachowaniem wymogu współpracy.** Kwalifikacja powinna następować na poziomie gminy, a samorząd powinien mieć możliwość wskazania jej wyniku w zestawieniu z wynikiem powiatu.
3. **Zastąpić prosty próg podejściem rankingowo-progowym w dwóch krokach.** Najpierw próg dostępu (minimalny poziom potrzeby) wyznaczający obszar interwencji, następnie ranking wewnątrz obszaru wyznaczający kolejność udzielania pomocy.
4. **Wprowadzić mechanizm odwoławczy dla gmin pominiętych w delimitacji.** Gmina powinna móc przedstawić diagnozę opartą na jednolitym, udostępnionym przez Ministerstwo zestawie wskaźników i uzyskać decyzję według porównywalnych kryteriów.
5. **Zweryfikować wyłączenia dotyczące otoczenia aglomeracji.** Zastąpić kryterium położenia wskaźnikiem dostępności funkcjonalnej (czas i koszt dojazdu do ośrodka miejskiego, częstotliwość i pokrycie terenu transportem zbiorowym).
6. **Określić zasady komplementarności delimitacji krajowej i regionalnej.** Wskazać, jaka część alokacji regionalnej może zostać skierowana do gmin pominiętych na poziomie krajowym i według jakich kryteriów ich sytuacja będzie oceniana w regionalnych rozdziałach Planu Partnerstwa Krajowego i Regionalnego.
7. **Doprecyzować zasady tworzenia i finansowania grup gmin.** Przewidzieć wsparcie przygotowawcze (w tym finansowanie opracowania wspólnych przedsięwzięć) oraz jasne zasady podziału zadań, odpowiedzialności i kosztów, a także dopuszczalność partnerstw wykraczających poza granice powiatu.
8. **Przedstawić harmonogram i zasady etapowania interwencji.** Harmonogram powinien określać kryteria priorytetyzacji, tryb oceny pilności potrzeb oraz zasady informowania gmin o planowanym zakresie i terminie wsparcia.
9. **Włączyć reprezentację gmin wiejskich w dalsze prace.** Udział samorządów powinien nastąpić na etapie, na którym możliwe jest jeszcze kształtowanie zasad interwencji, a nie wyłącznie konsultowanie rozwiązań już przyjętych.
10. **Przeprowadzić ocenę skutków terytorialnych przed ustaleniem zasad wdrażania.** Ocena powinna objąć podejście typu rural proofing oraz analizę porównawczą delimitacji powiatowej z diagnozą na poziomie gmin i dostępności usług publicznych.

Oczekiwania formalne

Zwracamy się z prośbą o udostępnienie danych i założeń pozwalających odtworzyć zastosowaną metodę – w szczególności zestawienia gmin objętych i nieobjętych delimitacją, danych wykorzystanych do obliczenia progu demograficznego oraz analizy różnic między sytuacją powiatów i poszczególnych gmin – oraz o merytoryczne odniesienie się do przedstawionych propozycji przed ostatecznym ukształtowaniem zasad interwencji w perspektywie 2028–2034.

Jesteśmy gotowi przedstawić szczegółowe uzasadnienie oraz dane z gmin wiejskich w trybie uzgodnionym z Ministerstwem, a także włączyć się w prace zespołów roboczych nad metodyką delimitacji i zasadami wdrażania.

Z wyrazami szacunku

Przewodniczący Zarządu
Związku Gmin Wiejskich
Rzeczypospolitej Polskiej

Stanisław Jastrzębski